

Nejzácnější zvíře v České republice, aneb Jak se hledá národní ohrožené zvíře

Název emise: **EUROPA: Ohrožená národní divoká zvěř - Kočka divoká**

Den vydání: 21. dubna 2021

Hodnota: **E** (ke dni vydání 39 Kč); č. 1116

Rozměr známky: obrazu: 33 x 33 mm

Výt. návrh: Jaromír a Libuše Knotkovi

Druh tisku: OF; Papír: fl-an-OF

Tisk: Hradištko, sro.

Tiskové formy: známky 8x 6 PL

Náklad: 84 tis. ks (14 tis. PL)

FDC: digitální tisk; Tisk: Hradištko, sro.;

Náklad: 2.800

zjevně zamýšleni savci a to je, oproti ptákům, zapeklité záležitosti. Výběr je ve srovnání s počtem ptáků omezený a není žádný zveřejněný seznam, kterého savce k obrazu svému zvolil určitý národ ke své reprezentaci. Hrozí nebezpečí, že se stejný druh bude opakovat na známkách dalších států. To by až tolik nevadilo, ale šlo o volbu druhu, který by měl být symbolem naší vlasti a zároveň přihlédnout k tomu, co už na našich známkách bylo

v poslední době prezentováno.

V národním znaku máme lva. Ten u nás ale nežije. Kdyby si Bruncvík přivezl domů zvíře z našich luhů a hájů a ten živočich by byl na Červeném seznamu ohrožených druhů, byla by volba snadnější.

Opět by mělo jít o živočicha všem známého a zároveň vzácného, chráněného – ne běžný druh. A měl to být druh který by národ důstojně reprezentoval – kopytník nebo šelma. Ne některý z hlodavců, i když právě mezi nimi máme raritní zástupce. (Ty nejznámější druhy byly už ale zobrazeny na aršíku chráněných hlodavců, který vyšel ve spolupráci s organizací WWF v roce 1996 – pích lesní, pích zahradní, sysel a myšice horská.) Ještě připadal v úvahu bobr – chráněný, avšak škody způsobující. Uvažuje se o regulaci jeho stavů. Další vzácné druhy hlodavců – svišť, hrabošík tatranský a hraboš sněžný, zůstaly na Slovensku. Stejně je tomu u kamzíka tatranského.

Oslovili jsme tedy odborníky z Přírodovědecké fakulty UK v Praze, z AOPK v Praze, z katedry zoologie Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, některých Zoo a uspořádali jakousi minianketu.

Z došlé korespondence vyplynulo: Los je u nás na okraji areálu – jednotlivé kusy přicházejí z Polska. Byl také na známce v emisi Vzácná zvěř v roce 1998, včetně FDC, a také na aršíku Třeboňsko. Podobné je to se zubrem, uměle udržovaným v rezervacích.

Naše republika se může pyšnit výskytem vzácných druhů netopýřů. V této době ale téma nevhodné!

Z kunovitých šelem je u nás ohrožený tchoř (nepřipadá v úvahu – páchně!).

Díky večerníčkům i svěmu vzhledu je oblíbená vydra. U rybníků ale neoblíbená, což je u nás každý třetí občan. Její počet je odhadován přes 9.000 kusů! Vzhledem ke své početnosti je na prvním místě tabulky ohrožených savců způsobujících největší množství škod. Krom toho byla na velké ústřední známce aršíku Třeboňsko a také nedávno na aršíku Zoo Hluboká, opět na velké známce.

Vlk s medvědem jsou na tom podobně. Opět aršík Beskydy, oba na velkých známkách a také na FDC. Medvěd jako erbovní zvíře Zoo Děčín a další známka, a bylo by přemedvěďováno! Hrozilo, že by na našich známkách bylo víc medvědů, než se jich u nás vyskytuje!

Kdo umí, ten umí. Nic jiného mě nad novou emisí EUROPA nenapadá. Libuše a Jaromír Knotkovi to prostě mají v ruce a mít tu možnost, všechny „přirodopisné“ známky bych zadával jenom jim! Nejnovější přírůstek v jejich kolekci – Kočka divoká – naši republiku v evropském kontextu nepochybně skvěle reprezentuje.

Hledání tématu a vznik emise pro naše čtenáře popsal ten nejpopulanější – jeden z manželské dvojice autorů **Jaromír Knotek** –, a tak mu teď dejme slovo:

„Organizace Post Europ sdružující poštovní správy ze 49 evropských zemí vyhláší každoročně společné téma pro emisi poštovních známek. Na rok 2019 to byl námět Národní pták, kterého, jak jsme zjistili, měly už všechny státy zvoleného, s výjimkou České republiky a Slovenska. S pomocí sprátených ornitologů byl narychlo vybrán dosud žádným státem nezvolený ledňáček – a ukázalo se, že to byla správná volba. (Slováci zvolili mandelíka, který se u nich už nevyskytuje!)

Pro rok 2021 bylo vypsáno obdobné téma – **Národní ohrožená, ve volné přírodě žijící zvěř**. Jsou tím

Z šelem kočkovitých se nabízel rys ostrovid. V 19. století byl u nás vyhuben, ale po úspěšném vypuštění několika párů v 80. letech minulého století se mu daří na Šumavě, odkud se rozšířil do Novohradských hor a dostal se i do Slavkovského lesa, Doupovských hor či Brd. Dále žije v Jeseníkách, Javorníkách a Beskydech. Do těchto končin zase proniká ze slovenských Karpat. Odhadem u nás v současnosti žije asi 380 rysů. Rys byl zpočátku horkým favoritem. Je ale tak atraktivní, že bude s velkou pravděpodobností námětem i pro známky jiných evropských států této emise. A v neprospěch jeho volby padly opět námitky, že byl nedávno zobrazen na velké známce aršiku Šumava, potom i na aršiku beskydském, včetně FDC. Také jsme dostali neověřenou informaci, že Španělsko chystá na známku svého rysa – Lynx pardinus, který je mnohem vzácnější než náš ostrovid.

V literatuře se uvádí, že **naším nejvzácnějším zvířetem je kočka divoká**. Jako jediná, kromě dvou druhů netopýrů, je označena nejvyšším stupněm ohrožení (M. Anděra: Poznáváme naše savce – 2005). Proč tedy nezvolit tento druh? I kočka divoká se objevila na beskydském aršiku – ale pouze nenápadně, na malé známce, bez pozadí. Odborníkům se námět zamlouval. Pouze jeden měl výhradu, že kočky divoké jsou hodně zdecimované hybridizací s kočkou domácí. K tomu ale namítám: Zde právě nastupuje výtvarník, který, na rozdíl od fotografa, může vytvořit ideální podobu zvířete. Vyzdvihnout jeho typické znaky a odlišnosti.

Kočka divoká vypadá jako velká mourovatá kočka domácí. Výletníci nebo houbaři často vidí kočku divokou v každém do lesa zatoulaném mourovkovi. Divokou kočku ale nikdy nemůžeme spatřit ve dne. Přes den se ukrývá a za potravou se vydává výhradně v noci. Živí se převážně hlodavci. Středem hřbetu se jí táhne úzký tmavý pás srsti, tzv. úhoří pruh. Je o dost větší než kočka domácí a liší se od ní kratším, silnějším, jakoby uťatým ocasem, „palcátovitě“ ukončeným. Zakončen je vždy výraznou černou skvrnou a před ní má pouze několik výrazných tmavých prstenců. Ocas nosí vždy dolů svášený. Naproti tomu ocas kočky domácí je delší než polovina těla, pruhovaný ocasu je hustější, méně výrazné, ke konci se zužuje a kočka ho nosí převážně zdvižený.

V naší minianketě tedy s převahou zvítězila kočka divoká. A i přes naše upozornění, že by mělo jít o důstojný druh zvířete, na druhém místě skončila myšice Cimrmanova. Potvrzuje to opět náš národní smysl pro humor. Jde o podruh myšice malooké – Apodemus uralensis cimrmani. Tento podruh, vyskytující se pouze u nás na jižní Moravě a na Opavsku, však velikostí i zbarvením připomíná myš domácí či myšici křovinnou, od které se odlišuje pouze menšími ušními boltci a kratšími zadními končetinami, což se dá těžko zdůraznit na známce 3 x 3 cm, na které má být zobrazen pouze jeden druh. A navíc známka má nominální hodnotu E, je určena do evropských států a Cimrman je pouze český fenomén. Těžko název Myšice Cimrmanova pobaví někoho ve Finsku, v Itálii, nebo v Portugalsku.

A na třetím místě opět netopýři! Několik odborníků opět poukazuje na to, že netopýři dosud nebyli na našich známkách a známky s tímto námětem by byly ojedinělé. Je těžké jim vysvětlit, že jde i o prodejnost – o komerční úspěch známky.

Takže závěrem: Všechny atraktivní druhy přicházející v úvahu byly už na našich známkách zobrazeny. Mnohé byly v minulosti vyhubeny a později uměle vypuštěny do volné přírody. Snad jen s výjimkou rysa, o kterém se uvádí, že se do Moravskoslezských Beskyd stále zatoulával ze slovenských Karpat. A potom je to naše kočka divoká, o které se někteří autoři domnívají, že, vzhledem ke svému skrytému způsobu života nebylo nikdy prokázáno, že by nemohla někde v malém počtu přežívat.

Odborníci tedy vedou spory o tom, zda byla původní populace kočky divoké u nás v minulosti zcela vyhubena, nebo se někde ve skrytu stále vyskytovala. Mně je to jako laikovi jasné. O její existenci svědčí lidová pořekadla, dětské básničky a říkadla, která vznikala v době, kdy prý u nás vymizela. Tak například: *Utíkej Káčo utíkej, honí tě kocour divokej. / Utíká Káča co může, kocour jí chytit nemůže.* Jde zjevně o kočku divokou. Proč by Káču nemohlo dohonit zvíře, které dokáže na zemi vyvinout rychlost až 50 km v hodině? Protože Káča utíká do vsi, kam se plachý kocour neodvažuje. Kocourovi kočky domácí by to nečinilo problém.

A další příklad, další prastará básnička. *Starý kocour rány líže: Mňau, mňau, bolení mám kříže! / Jeho kočka moudře praví: Měl sis vážít svého zdraví. / Neměls na tu skálu lézti – že ses nezabil máš štěstí!* Tady si musíme položit otázku: Co by kocour kočky domácí dělal ve skalách? Nejspíše někde na kraji lesa číhá na opeřence, aby si vylepšil stravu. Kdežto u kočky divoké se uvádí, že s oblibou vyhledává skalní rozsedliny, ve kterých se ukrývá. Opět jde nesporně o kočku divokou.

A do třetice ukázka z Alšova Špalíčku. *Když jednou hajnej v lese spal / kocour mu gatě roztrhal. / Přemejšlí, kdo by gatě spích / kocour se šklebí ve větvích. / Roztrhaný kalhoty / vítr do nich fouká / musí si je zašívat / pavouk nit už souká!* Opět kocour kočky divoké! Proč je poškozeným hajný, a ne třeba mlynář, sedlák, nebo listonoš?

Tolik ukázky z krásné literatury.

Na známce jsme vyobrazili kočku divokou v pozici, na které jsou dobře patrné znaky, které jí odlišují od mourovaté kočky domácí. Tmavý pruh na zádech, nízko nesený ocas s tupým zakončením, černou skvrnou na konci a několika tmavými prstenci, výrazné delší vousy atd. Kresbu jsme oživil detailem hlavy s vy-

razem hrozby, abychom zdůraznili její divokost. Tento výraz kočka nasazuje v případě, že se cítí ohrožena.

Jsem přesvědčen, že stejně jako u ledňáčka, i v případě našeho ohroženého národního savce byl výběr Kočky divoké správnou volbou.“

Tolik tedy polovina manželské dvojice autorů a já dodávám, že krásně vyobrazena je Kočka divoká i na kresebné výzdobě obálky dne vydání, tady dokonce se dvěma koťaty. Dobrým výtvarným nápadem je zařazení větvičky jehličnanu – její jehlice vypadají jako vytištěné z hloubky, i když jde o „pouhý“ tisk digitální.

Zdařilé je i razítko, u něž mě ale trošku zklamala kvalita otisků s vypadanými a přerušenými místy, což nejspíš spadá na vrub nedobré jakosti polymeru, z něž jsou zhotovována (možná jde ale jen o exempláře vzorců, které jsme dostali do redakce, a u většiny nákladu jsou otisky lepší).

Jde ale jen o nepatrnou mušku na jinak krásné emisi, u níž mě mrzí vlastně jen to, v jak malém nákladu byly vydána. Pouhopouhých 84 tisíc známek (tedy necelých 14.000 PL – protože skoro 500 jich bylo použito na FDC) a 2.800 FDC, to je znepokojivě málo... FB